

**ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ ΤΕΚΝΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ ΤΟΥ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ
& ΤΕΚΝΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ ΥΠΑΛΛΗΛΩΝ ΠΟΥ ΥΠΗΡΕΤΟΥΝ ΣΤΟ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟ
ΤΡΙΤΗ 12 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ 2023
ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΙΣΤΟΡΙΑ ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΥ**

ΘΕΜΑ Α

ΘΕΜΑ Α1 Προσοχή: Οι περίοδοι λόγου με **έντονη γραμματοσειρά (bold)** στο κείμενο του σχολικού βιβλίου προστίθενται προκειμένου να είναι πιο ολοκληρωμένη η απόδοση των ορισμών.

α. κλήριγκ: Σελ.54 σχολικού βιβλίου

Ένα από τα μέτρα κρατικού παρεμβατισμού της ελληνικής κυβέρνησης για την αντιμετώπιση της παγκόσμιας οικονομικής κρίσης, που έφτασε και στην Ελλάδα το 1932. Ειδικότερα, στο εξωτερικό εμπόριο κυριάρχησε προοδευτικά η μέθοδος του διακανονισμού **«κλήριγκ»**. Οι διεθνείς συναλλαγές δεν γίνονταν, δηλαδή, με βάση το μετατρέψιμο συνάλλαγμα αλλά με βάση διακρατικές συμφωνίες που κοστολογούσαν τα προς ανταλλαγή προϊόντα και φρόντιζαν να ισοσκελίσουν την αξία των εισαγωγών με την αντίστοιχη των εξαγωγών, στο πλαίσιο ειδικών λογαριασμών. Για μια χώρα, όπως η Ελλάδα, όπου οι συναλλαγές με το εξωτερικό ήταν έντονα ελλειμματικές, η διαδικασία αυτή, πέρα από τα αρνητικά, είχε και θετικά στοιχεία.

β. Οργανικός Νόμος του 1900: Σελ.208 σχολικού βιβλίου

Ένα σοβαρό ζήτημα, που επίσης αντιμετωπίστηκε με επιτυχία **από την πρώτη κυβέρνηση της Κρητικής Πολιτείας**, ήταν το καθεστώς της τοπικής Εκκλησίας. Με τον Οργανικό Νόμο του 1900, δόθηκε λύση σε ακανθώδη εκκλησιαστικά ζητήματα, όπως ήταν η σχέση της Εκκλησίας της Κρήτης με το Οικουμενικό Πατριαρχείο και η εκλογή Μητροπολίτη και Επισκόπων. Το βασικό σχήμα, που ισχύει με μικρές τροποποιήσεις έως σήμερα, είναι ένα καθεστώς ημιαυτόνομης Εκκλησίας, της οποίας ο Προκαθήμενος εκλέγεται από το Οικουμενικό Πατριαρχείο και η Κρητική Πολιτεία εκδίδει το Διάταγμα της αναγνώρισης και εγκατάστασης του.

γ. Α΄ Πανελλήνιο Συνέδριο των Ελλήνων της Ρωσίας: Σελ.249 σχολ. βιβλίου

~~Στις δύσκολες εκείνες στιγμές,~~ **Μετά την αποχώρηση των Ρώσων από την Τραπεζούντα και την επιστροφή της περιοχής στους Νεοτούρκους (Φεβρουάριος 1918)** χιλιάδες Έλληνες του ανατολικού Πόντου και του Καρς, για να γλιτώσουν από τις διώξεις από τους Νεότουρκους, πήραν το δρόμο της φυγής προς τη Ρωσία, η οποία δοκιμαζόταν τότε από εμφύλιο πόλεμο. Ο ξεριζωμός των Ελλήνων της Μικράς Ασίας ευαισθητοποίησε τους Έλληνες της Ρωσίας, οι οποίοι ήδη από το Α΄ Πανελλήνιο Συνέδριο, τον Ιούλιο του 1917 στο Ταϊγάνιο αποφάσισαν την εκλογή Κεντρικού Συμβουλίου για τη δημιουργία ανεξάρτητου Ποντιακού Κράτους, με προσωρινή έδρα την πόλη Ροστόβ.»

ΘΕΜΑ Α2

α. Λάθος, **β.** Σωστό, **γ.** Σωστό, **δ.** Σωστό, **ε.** Λάθος

ΘΕΜΑ Β

ΘΕΜΑ Β1

Σελ.153 σχολικού βιβλίου

Η. Η ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΤΩΝ ΠΡΟΣΦΥΓΩΝ

1. Η Επιτροπή Αποκαταστάσεως Προσφύγων

Η ελληνική κυβέρνηση, μπροστά στο τεράστιο έργο της περίθαλψης και αποκατάστασης των προσφύγων που έπρεπε να αναλάβει, ζήτησε τη βοήθεια της Κοινωνίας των Εθνών (ΚΤΕ). Με πρωτοβουλία της ΚΤΕ, το Σεπτέμβριο του 1923 ιδρύθηκε ένας αυτόνομος οργανισμός με πλήρη νομική υπόσταση, η Επιτροπή Αποκαταστάσεως Προσφύγων (ΕΑΠ), με έδρα την Αθήνα. Βασική αποστολή της ήταν να εξασφαλίσει στους πρόσφυγες παραγωγική απασχόληση και οριστική στέγαση.

(προαιρετικά ως εισαγωγή)

Η ελληνική κυβέρνηση διέθεσε στην ΕΑΠ τα εξής:

- τις ιδιοκτησίες των Τούρκων ανταλλαξιμων και των Βουλγάρων που εγκατέλειψαν την Ελλάδα, κτήματα του Δημοσίου, κτήματα που απαλλοτριώθηκαν με την αγροτική μεταρρύθμιση και μοναστηριακή γη (συνολικά πάνω από 8.000.000 στρέμματα).
- το ποσό από δύο δάνεια (1924, 1928) που είχε συνάψει η ελληνική κυβέρνηση στο εξωτερικό,
- οικόπεδα μέσα ή γύρω από τις πόλεις για την ανέγερση αστικών συνοικισμών,
- το τεχνικό και διοικητικό προσωπικό του Υπουργείου Γεωργίας και του Υπουργείου Προνοίας και Αντιλήψεως.

ΘΕΜΑ Β2

Σελ.216 σχολικού βιβλίου

Ε. Η ΠΕΡΙΟΔΟΣ ΤΗΣ ΑΥΤΟΝΟΜΙΑΣ ΚΑΙ Η ΕΝΩΣΗ ΤΗΣ ΚΡΗΤΗΣ ΜΕ ΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

5. Η αρμοστέια του Αλέξανδρου Ζαΐμη (1906-1908)

Ο Αλέξανδρος Ζαΐμης, έμπειρος πολιτικός, πρώην πρωθυπουργός της Ελλάδας και μετέπειτα Πρόεδρος της Ελληνικής Δημοκρατίας, ανέλαβε τα καθήκοντα του στις 18 Σεπτεμβρίου 1906. Η πολιτική ομαλότητα επανήλθε στην ταραγμένη Κρήτη και μια νέα περίοδος δημιουργίας εγκαινιάστηκε. Η οικονομία βελτιώθηκε, η δημόσια διοίκηση αναδιοργανώθηκε και καταβλήθηκε ιδιαίτερη φροντίδα για την οργάνωση της δημόσιας υγείας και της παιδείας.

Το πιο σημαντικό είναι ότι οργανώθηκε για πρώτη φορά η Πολιτοφυλακή της Κρήτης, δηλαδή ο πρώτος στρατός του νησιού (1907), που εξελίχθηκε σε αξιόλογη δύναμη, όπως φάνηκε αργότερα στους Βαλκανικούς πολέμους 1912-1913. Η παρουσία των ξένων στρατευμάτων κατέστη πλέον περιττή και οι Μ. Δυνάμεις αποφάσισαν να εκκενώσουν την Κρήτη μέσα σε ένα χρόνο, με μόνη εγγύηση την ασφάλεια των μουσουλμάνων της νήσου. Ένα ευχαριστήριο Ψήφισμα της Κρητικής Βουλής (21 Μαΐου 1908) προς τις Μ. Δυνάμεις ήταν η επίσημη πολιτική πράξη της χειραφέτησης της Κρήτης από την προστασία των Μ. Δυνάμεων. Το νησί έπρεπε πλέον να κινείται με τις δικές του δυνάμεις στη διαχείριση του Κρητικού Ζητήματος.

ΘΕΜΑ

Γ

ΘΕΜΑ Γ1

Θέμα Γ1 [Σχολικό βιβλίο: Σελ.46]

ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ ΣΤΗΝ ΑΣΤΙΚΟΠΟΙΗΣΗ

Γ. ΟΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ ΚΑΤΑ ΤΟΝ 20ο ΑΙΩΝΑ

2. Τα πρώτα βήματα του εργατικού κινήματος

Πρόλογος (κείμενο σχολικού βιβλίου)

Οι διαφορές του αγροτικού προβλήματος στην Ελλάδα, σε σχέση με γειτονικές ή άλλες ευρωπαϊκές χώρες, οφείλονταν στις ιστορικές ιδιομορφίες της ελληνικής ανάπτυξης. Το ίδιο ισχύει και για το εργατικό κίνημα.

Κυρίως απάντηση (κείμενο σχολικού βιβλίου)

Στο τέλος του 19ου αιώνα συναντάμε στην Ελλάδα σοσιαλιστικές ομάδες και εργατικές ομαδοποιήσεις. Η πολιτική και κοινωνική τους επιρροή ήταν σαφώς μικρότερη από εκείνη που άσκησαν αντίστοιχα κινήματα σε βιομηχανικές χώρες της Δύσης αλλά και σε βαλκανικές (π.χ. Βουλγαρία). Η απουσία μεγάλων σύγχρονων βιομηχανικών μονάδων οδήγησε σ' αυτήν την καθυστέρηση από κοινού με άλλους παράγοντες. Στα μεγάλα δημόσια έργα της περιόδου, σημαντικό ποσοστό του εργατικού δυναμικού προερχόταν από το εξωτερικό (στη διάνοιξη της διώρυγας της Κορίνθου εργάστηκαν πολλοί Ιταλοί) ή ήταν πρόσκαιρης, βραχύχρονης απασχόλησης. Πιο σταθερό εργατικό δυναμικό δούλευε στις μεταλλευτικές επιχειρήσεις, όπου και εκδηλώθηκαν οι πρώτες καθαρά εργατικές εξεγέρσεις (Λαύριο, 1896). Στον ιδεολογικό τομέα η επικράτηση της Μεγάλης Ιδέας εμπόδιζε την ανάπτυξη και διάδοση ιδεολογιών με κοινωνικό και ταξικό περιεχόμενο.

(Το παραπάνω κείμενο του σχολ. βιβλίου αναφέρεται στα αίτια της μικρής ανάπτυξης του ελληνικού εργατικού κινήματος κατά το 19ο αιώνα)

Η κατάσταση αυτή κράτησε ως το τέλος των Βαλκανικών πολέμων. Η ενσωμάτωση της Θεσσαλονίκης στην Ελλάδα, μιας πόλης με σημαντικό -για τα μέτρα της περιοχής- βιομηχανικό υπόβαθρο και με κοσμοπολίτικο χαρακτήρα, αποτέλεσε σημείο αναφοράς για το εργατικό κίνημα. Η μεγάλη πολυεθνική εργατική οργάνωση της πόλης, η Φεντερασιόν, με πρωτεργάτες σοσιαλιστές από την ανοιχτή σε νέες ιδέες εβραϊκή κοινότητα της πόλης, αποτέλεσε σημαντικό δίαυλο για τη διάδοση σοσιαλιστικής και εργατικής ιδεολογίας στη χώρα.

(Το παραπάνω κείμενο του σχολ. βιβλίου αναφέρεται στην ενσωμάτωση της Θεσσαλονίκης και στη συμβολή της «Φεντερασιόν» στην ανάπτυξη του εργατικού κινήματος στην Ελλάδα)

Επίλογος (κείμενο σχολικού βιβλίου)

Στη διάρκεια του Πρώτου Παγκοσμίου Πολέμου, οι πιέσεις που δέχτηκε η ελληνική κοινωνία, η εμπλοκή της σε διεθνείς υποθέσεις και ο αντίκτυπος της ρωσικής επανάστασης οδήγησαν το εργατικό και το σοσιαλιστικό κίνημα σε ταχύτατη ωρίμανση.

Θέμα Γ1 [Παραθέματα - Πηγές]

<p>ΚΕΙΜΕΝΟ Α (Percy Martin, ... Paris 1913) Πρωτογενής πηγή</p>	<p>Σχόλια</p>
<p>Ελάχιστα καινούρια εργοστάσια υπάρχουν. [...] Δίπλα σε αυτά τα σύγχρονα εργοστάσια συναντάμε ακόμα κλώστριες, υφαντουργούς και τεχνίτες με λίγα εργαλεία των οποίων η εργασία είναι περίπου αποκλειστικά χειρωνακτική.</p>	<p>- Απουσία σύγχρονων βιομηχανικών μονάδων. Απόδειξη είναι η ευρεία χρήση της χειρωνακτικής εργασίας. → Η Ελλάδα δεν έχει γνωρίσει ακόμη τη βιομηχανική επανάσταση και παραμένει υπανάπτυκτη βιομηχανικά.</p>
<p>Εργάζονται για ατέλειωτες ώρες μέσα σε θλιβερά σκοτεινά κτίρια, όπου δεν βρίσκουν ούτε έστω θέση για να κάτσουν, ή χώρους υγιεινής. Το βράδυ φεύγουν από την εργασία τους με τα χέρια βρώμικα για να ξαναέρθουν το επόμενο πρωί, στην ίδια ακριβώς κατάσταση, να ξαναρχίσουν τη δουλειά τους. [...] Η εργάσιμη ημέρα στην Ελλάδα είναι μεγάλη, μακρύτερη από οπουδήποτε αλλού. [...] Δεν γνωρίζουν παρά την εργάσιμη των δέκα, το λιγότερο, ενώ συνήθως η εργασία τους διαρκεί 12 ή 14 ώρες, χωρίς κανενός είδους επίδομα ή επιπλέον αμοιβή.</p>	<p>- Οι πρωτόγονες παραγωγικές υποδομές συνοδεύονταν και από τις αντίστοιχες εργασιακές συνθήκες. - Το ωράριο εργασίας στις βιομηχανίες και βιοτεχνίες είναι εξοντωτικό. - Άθλιες συνθήκες εργασίας, χωρίς καμία πρόνοια για την υγεία ή την ασφάλεια των εργατών κρατά από το πρωί μέχρι το βράδυ. - Το εργασιακό δωρο είναι άγνωστος όρος. Το ωράριο εργασίας είναι εξαντλητικό και χωρίς καμία υπερωριακή αμοιβή. → Όλα τα παραπάνω αποτελούν έμμεση απόδειξη ότι δεν είχε αναπτυχθεί το συνδικαλιστικό κίνημα που θα είχε διεκδικήσει βελτίωση των συνθηκών εργασίας ή ακόμα και μείωση του ωραρίου.</p>
<p>Οι απεργίες ήταν πρακτικά άγνωστες μέχρι το 1909. Οι μόνες αξιωματικές απεργιακές κινητοποιήσεις που έλαβαν χώρα από τότε ήταν τρεις και αφορούσαν την πρωτεύουσα. Αλλά το κοινό έδωσε ελάχιστη προσοχή σ' αυτές τις φασαρίες και οι απεργοί έκριναν ότι οι προσπάθειές τους τους κόστιζαν ακριβά. Δεν ξαναδοκίμασαν από τότε. Τα σωματεία έκαναν αρκετές προόδους εδώ και μερικά χρόνια και σχεδόν όλες οι βιομηχανίες έχουν τις ενώσεις και τις αδελφότητές τους... Οι γυναίκες δεν γίνονται δεκτές ως μέλη των σωματείων.</p>	<p>- Έλλειψη αποτελεσματικής συνδικαλιστικής οργάνωσης των εργατών. Το εργατικό κίνημα ήταν ουσιαστικά ανύπαρκτο έως το 1909 και οι ελάχιστες απεργίες, είναι αφενός ποσοτικά και τοπικά περιορισμένες και αφετέρου χωρίς απήχηση στην κοινή γνώμη και χωρίς συνέχεια. → Μαρτυρούν την αδυναμία των εργατών να διεκδικήσουν καλύτερες συνθήκες εργασίας και διαβίωσης. - Το 1913, όταν γράφεται το κείμενο, τα εργατικά σωματεία έχουν σημειώσει κάποια πρόοδο (βλ. Φεντερασιόν), ωστόσο αποτελεί μειονέκτημα ο αποκλεισμός των γυναικών από αυτά, απόδειξη της υποβάθμισης της γυναικείας εργασίας και της ανισότητας που υπήρχε ανάμεσα στα δύο φύλα.</p>

ΚΕΙΜΕΝΟ Β (Γ. Β. Λεονταρίτης, ...Αθήνα 1978) Δευτερογενής πηγή	Σχόλια
Η Σοσιαλιστική Εργατική Ομοσπονδία Θεσσαλονίκης (Φεντερασιόν), οργάνωση αποκλειστικά εβραϊκή, ξεκίνησε από τη μικρή πολιτική λέσχη που ίδρυσε ο Αβραάμ Μπεναρόγιας μαζί με λίγους συνεργάτες του κατά τη διάρκεια της επανάστασης των Νεοτούρκων, τον Ιούνιο του 1908. [...]	- Η ίδρυση, το 1908, της εργατικής οργάνωσης «Φεντερασιόν» στη Θεσσαλονίκη είναι έργο εβραίων σοσιαλιστών με επικεφαλής τον Αβραάμ Μπεναρόγιας.
Ο Μπεναρόγιας και οι συνεργάτες του έλπιζαν να διευρύνουν την Φεντερασιόν επί ομοσπονδιακής βάσεως, έτσι ώστε να περιλάβει στους κόλπους της σοσιαλιστές όλων των εθνικοτήτων. Ωστόσο οι διαφορές ανάμεσα στις διάφορες εθνικές ομάδες και η έντονη εχθρότητα που επικρατούσε ανάμεσα στις σοσιαλιστικές οργανώσεις εμπόδισε μια τέτοια συνεργασία.	- Αναφέρεται μια προσπάθεια για διεύρυνση της οργάνωσης προκειμένου να ενταχθούν σοσιαλιστικές ομάδες διαφορετικών εθνικοτήτων, ωστόσο, η προσπάθεια αυτή πέφτει στο κενό λόγω της αντιπαλότητας που υπήρχε μέσα στους ίδιους τους κόλπους των εκφραστών του σοσιαλισμού.
Παρ' όλα αυτά, τα πρώτα χρόνια η Φεντερασιόν ανέπτυξε αξιόλογη δραστηριότητα οργανώνοντας τους εργάτες της Μακεδονίας και συμβάλλοντας έτσι σημαντικά στην ανάπτυξη του ελληνικού σοσιαλιστικού και εργατικού κινήματος μετά τους βαλκανικούς πολέμους και την προσάρτηση της Μακεδονίας στην Ελλάδα.	- Η «Φεντερασιόν» εμφάνισε, αρχικά, εξέλιξη στην περιοχή της Μακεδονίας επισημαίνεται όμως ότι μετά τους Βαλκανικούς πολέμους συνέβαλε αποφασιστικά στη διάδοση του σοσιαλισμού και του συνδικαλισμού και στην υπόλοιπη Ελλάδα.

ΘΕΜΑ Δ

ΘΕΜΑ Δ1

Θέμα Δ1 [Σχολικό βιβλίο: Σελ.93-95]

Η ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΚΑΙ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΤΩΝ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΚΟΜΜΑΤΩΝ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ (1821-1936)

4. Ο εθνικός διχασμός (1915-1922)

α. Από την παραίτηση τον Βενιζέλου έως τη Συνθήκη των Σεβρών

Πρόλογος (κείμενο σχολικού βιβλίου)

Ήδη από το 1912, μετά τη σαρωτική νίκη του στις εκλογές, ο Βενιζέλος ήταν κυρίαρχος του πολιτικού παιχνιδιού [...]. Το 1913, τον βασιλιά Γεώργιο Α' διαδέχθηκε στο θρόνο ο Κωνσταντίνος, στον οποίο ο Βενιζέλος, ένα χρόνο νωρίτερα, παραχώρησε το αξίωμα του αρχιστράτηγου. Μέχρι το 1915 οι δύο ισχυρές προσωπικότητες δεν ήρθαν σε σύγκρουση. Τα κόμματα της αντιπολίτευσης αναγνώριζαν στον βασιλιά το δικαίωμα να επιβάλλει τη δική του άποψη για την εξωτερική πολιτική, παραβλέποντας ότι κάτι τέτοιο ήταν αντισυνταγματικό. Αυτό ενίσχυσε τους εχθρούς της κοινοβουλευτικής δημοκρατίας, προ πάντων έναν κύκλο αντιδημοκρατικών αξιωματικών. (Το κείμενο αυτό μπορεί να αποδοθεί και πιο περιληπτικά)

Κυρίως απάντηση (κείμενο σχολικού βιβλίου)

Με αφορμή τον Α' Παγκόσμιο πόλεμο, εκφράστηκαν διαφορετικές απόψεις ως προς τη σκοπιμότητα ή μη της συμμετοχής της Ελλάδας στον πόλεμο. Οι Φιλελεύθεροι τάσσονταν υπέρ της συμμετοχής στον πόλεμο, στο πλευρό της Αντάντ, επειδή προσδοκούσαν ότι με αυτόν τον τρόπο η Ελλάδα θα είχε εδαφικά οφέλη. Ο βασιλιάς και το Γενικό Επιτελείο είχαν διαφορετική εκτίμηση, θεωρούσαν ανεύθυνη τη θέση των Φιλελευθέρων, εκτιμώντας ότι η έκβαση του πολέμου ήταν αβέβαιη και θα μπορούσαν να νικήσουν οι Κεντρικές Δυνάμεις. Δεδομένης της κυριαρχίας της Αγγλίας στην ανατολική Μεσόγειο, και παρά τους δεσμούς του με τη Γερμανία, ο Κωνσταντίνος δεν μπορούσε να ζητήσει συμμετοχή στον πόλεμο στο πλευρό των Κεντρικών Δυνάμεων, γι' αυτό έλαβε θέση υπέρ της ουδετερότητας της Ελλάδας. Η εμμονή του Κωνσταντίνου στη θέση αυτή, τον οδήγησε να δράσει με τρόπο που υπέσκαπτε τα θεμέλια του πολιτικού συστήματος. Ο βασιλιάς ανέπτυξε μυστική διπλωματία εν αγνοία της κυβέρνησης, καταφεύγοντας ακόμη και σε παράνομα μέσα (π.χ. παράδοση απόρρητων διπλωματικών εγγράφων στους Γερμανούς). Το 1915 προκάλεσε δύο φορές την παραίτηση της κυβέρνησης.

(Το παραπάνω κείμενο του σχολικού βιβλίου αναφέρεται στις διαφορετικές απόψεις του Βενιζέλου και του βασιλιά Κωνσταντίνου σχετικά με τη συμμετοχή ή όχι της Ελλάδας στον Α' Παγκόσμιο Πόλεμο)

Επίλογος (κείμενο σχολικού βιβλίου)

Ο επίλογος μπορεί να είναι μια περίοδος λόγου, η οποία θα αναφέρεται στη «*συνταγματική κρίση*» που δημιουργήθηκε στη χώρα μετά τη διαφωνία Βενιζέλου και Κωνσταντίνου, δηλαδή στη διπλή παραίτηση Βενιζέλου το 1915, στις διπλές εκλογές του 1915 αλλά και στη δημιουργία δύο διαφορετικών κυβερνήσεων που οδήγησαν στον εθνικό διαχασμό. Μπορούν να χρησιμοποιηθούν πληροφορίες από το σχολικό βιβλίο όπως: «(Ο Κωνσταντίνος) το 1915 προκάλεσε δύο φορές την παραίτηση της κυβέρνησης (Βενιζέλου). «*Εκδηλώσεις βίας και φανατισμού δημιούργησαν χάσμα ανάμεσα στις δύο παρατάξεις και κυριάρχησε το μίσος.*», «*[...]ενισχυόταν ο διπολισμός. Στα μέσα του 1916 το Κοινοβούλιο χάθηκε ουσιαστικά από το προσκήνιο.*», «*Στις 26 Σεπτεμβρίου ο Βενιζέλος συγκρότησε δική του κυβέρνηση στη Θεσσαλονίκη. Οι συγκρούσεις πήραν σταδιακά διαστάσεις εμφυλίου πολέμου.*»

Θέμα Δ1 [Παραθέματα - Πηγές]

ΚΕΙΜΕΝΟ Α	Σχόλια
(Γιώργος Θ. Μαυρογορδάτος...Αθήνα 2015) Δευτερογενής πηγή	
Ο Βενιζέλος δεν έπαψε να επιζητεί τη συμπάραταξη της Ελλάδας με τη Μεγάλη Βρετανία και τους συμμάχους της. Εκτός από τη διαφύλαξη των κεκτημένων, η συμμετοχή της Ελλάδας στον πόλεμο στο πλευρό της Αντάντ πρόσφερε επίσης την καλύτερη (αλλά και τελευταία) ευκαιρία εδαφικής επέκτασης και ενσωμάτωσης των αλύτρωτων ακόμη ελληνικών πληθυσμών της Τουρκίας, που απειλούνταν με άμεση και οριστική εξαφάνιση.	- Η άποψη του Βενιζέλου πάνω στο θέμα της συμμετοχής ή μη της Ελλάδας στο Α' Παγκόσμιο πόλεμο είναι θετική: συμμετοχή στον πόλεμο και μάλιστα με το μέρος των Αγγλογάλλων (Αντάντ). - Παρατίθενται οι λόγοι που ωθούν τον Βενιζέλο σε αυτή την επιλογή και οι οποίοι έχουν ως γνώμονα το εθνικό συμφέρον: αφενός η διασφάλιση των υπαρχόντων συνόρων κι αφετέρου η προοπτική ολοκλήρωσης της Μ. Ιδέας με την προσάρτηση εδαφών, όπου κατοικούσαν συμπαγείς ελληνικοί πληθυσμοί και οι οποίοι βρίσκονταν σε άμεσο κίνδυνο από του Τούρκους.

ΚΕΙΜΕΝΟ Β (Νίκος Κ. Αλιβιζάτος...Αθήνα 2011) Δευτερογενής πηγή	Σχόλια
<p>Για τον Κωνσταντίνο, την ουδετερότητα επέβαλλε η βέβαιη επικράτηση, κατ' αυτόν, των Κεντρικών δυνάμεων (Γερμανία, Αυστροουγγαρία και αρχικά Ιταλία), με την κυριότερη από τις οποίες τον συνέδεαν, πέρα από τη στρατιωτική παιδεία που είχε πάρει στο Βερολίνο, και συγγενικοί δεσμοί, αφού η σύζυγός του –η βασίλισσα Σοφία– ήταν αδελφή του Κάιζερ Γουλιέλμου Β', δηλαδή του αυτοκράτορα της Γερμανίας.</p>	<p>- Η επιλογή του Κωνσταντίνου είναι η μη συμμετοχή στις πολεμικές συγκρούσεις: άρα «ουδετερότητα». Ο Κωνσταντίνος θεωρεί την επιλογή αυτή πιο ασφαλής για τη χώρα, καθώς πιστεύει ότι οι Κεντρικές Δυνάμεις θα νικούσαν σίγουρα στον πόλεμο.</p> <p>- Ο συγγραφέας αναφέρει τη σύνδεση που είχε ο Κωνσταντίνος με τη Γερμανία: αφενός η γερμανική στρατιωτική εκπαίδευση που είχε λάβει ο ίδιος κι αφετέρου η στενή σχέση του με την οικογένεια τού γερμανού Αυτοκράτορα Γουλιέλμου Β' (Προσοχή: Οι πληροφορίες αυτές αποτελούν πρόσθετη γνώση.)</p>
<p>Για τον Βενιζέλο, αντίθετα, τη συμπαράταξη με τις δυνάμεις της Αντάντ υπαγόρευε κατ' αρχάς η εξυπηρέτηση των στόχων της Μεγάλης Ιδέας καθώς, με τη διαφανόμενη συμπόρευση της Τουρκίας και της Βουλγαρίας με τις Κεντρικές δυνάμεις, παρουσιαζόταν, κατ' αυτόν, μια μοναδική ευκαιρία για την πραγμάτωση των εθνικών διεκδικήσεων της χώρας αν, σε ένα πιθανό βαλκανικό μέτωπο, η Ελλάδα βρισκόταν στο στρατόπεδο των νικητών* και βέβαιοι νικητές θα ήταν, κατά την άποψή του, οι δυνάμεις της Αντάντ.</p>	<p>- Αναφέρεται η άποψη του Βενιζέλου για συμμετοχή στον πόλεμο στο πλευρό των Αγγλογάλλων (Αντάντ). [προσοχή: <u>σύνδεση</u> και με το κείμενο Α]</p> <p>- Οι λόγοι που ο Βενιζέλος επιλέγει την Αντάντ σχετίζονται με την προοπτική της ολοκλήρωσης του εθνικού οράματος, της «Μ. Ιδέας». [προσοχή: <u>σύνδεση</u> και με το κείμενο Α]</p> <p>- Η εμπλοκή γειτονικών εχθρικών χωρών (Τουρκία, Βουλγαρία) στον πόλεμο με το μέρος της Γερμανίας πρόσφερε στην Ελλάδα τη δυνατότητα να έχει εδαφικά οφέλη από αυτές, εφόσον αυτή θα ήταν στο πλευρό των αδιαμφισβήτητων, όπως πίστευε ο Βενιζέλος, νικητών, δηλαδή της Αντάντ. (Προσοχή: Οι πληροφορίες αυτές αποτελούν πρόσθετη γνώση και μπορούν να ομαδοποιηθούν με πληροφορίες του κειμένου Α.)</p>